

Vállalkozási mérlegképes könyvelő

ELLENŐRZÉS

tantárgy

2. Téma

(Ellenőrzés módszertani
eszközei)

1

Az ellenőrzés módszertani eszközei

Az ellenőrzés **magába foglalja** az:

- a) **eszközeinek** kiválasztását,
- b) a megszervezését és
- c) a végrehajtását.

2

Az ellenőrzés előfeltételei:

1. megfelelő **szakmai ismeretek és tapasztalatok megszerzése** (mikro-ökonómiai, számviteli, pénzügyi, jogi, szervezési, számítástechnikai, elemzési stb.)
2. **követelmények ismerete** (jogszabály, szabályzat, utasítás, határozat, előírás, szabvány, szerződés stb.)

3

Az ellenőrzés eszközei:

- a) **Általános** eszközök
- b) **Közvetlen** helyszíni tapasztalat, megismerés eszközei
- c) **Közvetett** ellenőrzési eszközök
- d) **Logikai** eszközök

4

a) Az ellenőrzés általános eszközei:

- ❑ **tájékozódás:** ismeretszerzés
- ❑ **számvitel:** naprakész ismerete alapvető
- ❑ **statisztikai adatszolgáltatás:** saját statisztikai rész, országos statisztika
- ❑ **számítástechnika:** elektronikus információrendszer
- ❑ **információs teszt**
- ❑ **nyilvántartások, alaphozonylatok, okmányok, feljegyzések, jegyzőkönyvek, folyamat és rendszerleírások**

5

b) A közvetlen helyszíni tapasztalat, megismerés eszközei

- ❑ **egyeztetés (rovancsolás):** a tényleges helyzet egybevetése a nyilvántartásban lévővel → az eredményt jegyzőkönyvbe foglalják (pl. raktári, pénztári ellenőrzés)
- ❑ **szemle, megfigyelés:** valamilyen állapot vagy folyamat céltudatos megfigyelése → a vizsgált tárgy jelenlegi állapotáról, működéséről, elrendezéséről, hibáiról, őrzéséről, kihasználtságáról stb. való meggyőződés
- ❑ **mintavétel:** ha azonnal és a helyszínen nem végezhető el a minőség és összetétel vizsgálat (pl. csak laboratóriumban lehetséges)

6

- **kísérlet:** mesterséges folyamat előidézése a követelményekkel való összehasonlítás céljából, hogy a termék tulajdonságairól meggyőződjenek
- **személyes megkérdezés, szóbeli tájékoztató:** kiegészítő jellegű → az írásos megkérdezés a célravezetőbb, ami rendszerint kérdőív formájában történik

7

c) A tevékenység megismerésének közvetett eszközei (okmányokon alapuló / dokumentális ellenőrzés) → bizonylatok, okmányok, dokumentumok hitelességét, adatvalódiságát, szabályszerűségét, törvényességét vizsgálja

□ **Összehasonlítás:**

- **Tételes (teljes körű):** ha a vizsgálat kiterjed a megjelölt időszak, folyamat vagy időpont, számvitelben rögzített valamennyi művelet, okmány, állomány vizsgálatára
- **Próbaszerű:** ha a vizsgálat csak a kiválasztott tételekre terjed ki. Követelmények: reprezentatív legyen, tipikus legyen és számolni kell az emberi tényezővel

8

□ **Hitelesség vizsgálat:** meg kell győződni az okmányok hitelességéről (alak, formai követelményeknek való megfelelés), a tartalmáról, a belső egyezőségükről

□ **Találkozó ellenőrzés:** akkor tartanak, ha a visszaélés alapos gyanúja áll fenn, ilyenkor a két bizonylat összehasonlításakor meg lehet állapítani, hogy változtattak-e a vizsgált bizonylat adatain

9

d) Az ellenőrzés logikai eszközei

□ **Elemzés:** a megismerési folyamatokhoz kapcsolódik, az egészeket a részekre bontása, ok-okozati összefüggések feltárása → át lehessen tekinteni az egészeket a belső szerkezetét és az egyes belső elemeknek az egészre gyakorolt hatását. Rendszerszemléletű és dialektikus.

□ **Szembeállítás (vagy összehasonlítás):** a tényeket állítja szembe a követelményekkel, majd az eltéréseket megállapítja, értékeli, megítéli. A szembeállítás során alkalmaznak:

- **kizárásos módszerek:** miben egyeznek vagy miben térnek el egymástól az esetek, jelenségek.

10

→ **megkülönböztetés módszere:** egy másik olyan esettel hasonlítják össze, amelyben az nem fordul elő, így megállapítható, hogy miben különbözik egymástól a két eset

→ **maradék elv alkalmazása:** a jelenségből levonásra kerül az a rész, amelyikről ismert, hogy meghatározott előzményeknek a következménye

→ **együttes változás módszere:** egy jelenség változásával egy másik jelenség is valamilyen módon változik, ebben az esetben a jelenségeket valamilyen oksági tény kapcsolja össze (pl. lakossági vízfogyasztás → szennyvíz)

□ **Következtetés:** a megismert tények összefüggéseire alapul → elvezet új ismeretekhez

11

A tevékenység megismerésének, ellenőrzésnek módjai:

a) **Helyszíni ellenőrzés:** a revizor az ellenőrzött szervezetnél végzi a követelmények és tények összevetését, gyűjti a megállapításokat alátámasztó bizonylatokat, okmányokat.

b) **Beszámoltatással történő ellenőrzés:** az ellenőrzött meghatározott szempontrendszer és előírt tartalmú tanúsítványok szerint összeállított és hitelesített dokumentumok beküldésével ad számot feladatai végrehajtásáról, gazdálkodásáról, működéséről.

c) **Folyamatos adatszolgáltatáson keresztüli ellenőrzés:** ez a kötelezően előírt beszámolási rendszerhez köthető.

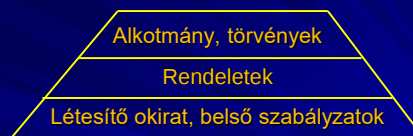
12

A követelmények megismerése, felhasználása az ellenőrzésben

Az ellenőrzések tartalmát a követelmények határozzák meg. A követelmények lehetnek általános érvényűek, vagy szűkebb területre, konkrét célokra, feladatokra, magatartásra, cselekményre vonatkoznak. A követelmények kölcsönös összefüggésben vannak egymással, egymásra épülnek, hierarchikus rend érvényesül.

13

A követelmények egymásra épültségét az alábbi ábra szemlélteti:

14

A követelmények csoportjai:

- Az általános érvényű követelmények közé – legjellemzőbben – a jogforrások rendszere, a különböző jogszabályok, hatósági előírások tartoznak, amelyek a szervezetekre, tevékenységekre általában érvényesek
- A specifikus, alacsonyabb szintű követelmények egyértelmű speciális – a helyi adottságoknak megfelelő – követelmények → a vizsgált szervezetre (tevékenységére, gazdasági kapcsolataira) vonatkoznak

15

A tényhelyzet megismerése rendszerorientált megközelítéssel

A rendszeralapú megközelítés alkalmazása esetén az ellenőr a szükséges ellenőrzési bizonyosság megszerzéséhez az ellenőrzött szervezet vagy tevékenység belső kontrollrendszerére támaszkodik, annak ellenőrzési megállapításait veszi át, ismeri meg.

16

A tényhelyzet megismerése közvetlen részletes vizsgálattal

A közvetlen részletes ellenőrzési megközelítés alkalmazása esetén az ellenőr a szükséges ellenőrzési bizonyosságot elsősorban az adatok, gazdasági események, vizsgálandó jelenségek, tehát a tényhelyzet közvetlen részletes vizsgálatából szerzi meg és nem támaszkodik az ellenőrzött szervezet vagy tevékenység belső kontrollrendszerére.

17

Közvetlen részletes vizsgálat módszerei:

- megfigyelés:** valamely végrehajtott folyamat/alkalmazott eljárás figyelemmel kísérése megsejmlélése
- tárgyasult eszközök szemrevételezése:** az eszközök létezésének, meglétének ellenőrzése
- rovancsolás:** tárgyak meglétének és mennyiségének együttes, egyértelmű igazolására alkalmazzák, amelynek során az ellenőrzés a számlálással vagy méréssel megállapított tényhelyzetet egybeveti a nyilvántartás szerinti állapottal

18

4. **nyilvántartások/dokumentumok szemrevételezése:** a bizonylatok, okmányok és nyilvántartások megvizsgálása
5. **újrászámítás (átszámolás):** alapbizonylatok, dokumentumok, a nyilvántartások ellenőrzése kifejezetten számszaki szempontból → a számítások megismétléséből / korábbi számítások helyességének igazolása
6. **egyeztetés:** különböző okmányok, nyilvántartások adatainak egybevetése, összehasonlítása
7. **információkérés (megkérdezés):** közvetlen – az ellenőrzött szervezeten belüli vagy azon kívüli – személyes kontaktuson alapuló információgyűjtés, amely gyakran kiegészítő jellegű ellenőrzési eszköz

19

8. **visszaigazolás (megerősítés):** a számviteli nyilvántartásokban rögzített adatok, információk megerősítését kérő levélre adott válasz, az ellenőrzött szervezettől független személyektől, partnerektől
9. **anyagok, áruk, termékek mintavételes vizsgálata:** az ellenőrnek nagyobb mennyiségű anyag, áru vagy termék minőségét, összetételét, esetleg mennyiségét, illetve egyéb ismérveit kell a vizsgálat során megállapítani → a mintavétel technikáját és a minta fizikai, kémiai vizsgálatát együttesen jelenti

20

10. **kísérlet:** az ellenőr és a vizsgált szervezet illetékes, felelős munkavállalójának jelenlétében / felügyelete mellett (a helyszínen vagy laboratóriumban), mesterségesen idéznek elő valamilyen folyamatot, eseményt
11. **próbavásárlás:** az ellenőrzést végző valamilyen értékesítéssel kapcsolatos eseményt hajt, illetve hajtát végre annak érdekében, hogy meggyőződjön az értékesítési (szolgáltatási) folyamat lebonyolításának és/vagy annak elszámolásának, dokumentálásának milyenségéről

21